

Namesto uvodne besede

28. avgusta letos bo poteklo 60 let, odkar so savinjski in celjski rodoljubi v Mozirju ustanovili Savinjsko podružnico Slovenskega planinskega društva. Planinsko društvo Celje, ki je po osvoboditvi prevzelo izročila in naloge nekdanje Savinjske podružnice, je 60 letnico planinskega delovanja v Celju proslavilo s koncertom slovenske pesmi, ki sta ga priredila dva najboljša celjska pevski zbora, z otvoritvijo svojega največjega planinskega objekta, Planinskega doma v Logarski dolini, s planinskim taborom ob tej priložnosti, z zgraditvijo enonadstropne dependance na Golteh (10 sob), z zgraditvijo bivaka pod Ojstrico in s to-le številko Planinskega Vestnika.

Vzgojna vrednost planinstva je tako velika, da si brez njega težko zamišljamo izobrazbeni proces. Športna, kulturna in s tem zvezana politično-gospodarska zgodovina slovenskega planinstva je močan vir človečanskega domoljubja, saj je 60 let naše planinske zgodovine ena sama nepretrgana dejavnost slovenskega človeka za najosnovnejše narodne in človečanske pravice. Ilkrti je to delovanje priča naše narodne zmogljivosti, odpornosti, vztrajnosti in samozavesti. Letos poteka komaj 60 let, odkar je ob priložnosti slovesne otvoritve najkrajše poti na Ojstrico graška Tagespost (13. sept. 1893) pisala: »Vodstvo sekcije poziva nemške alpiniste k številni udeležbi pri tej slovesnosti, da bi ponesli v to prekrasno deželo nemški jezik, šege in kulturo, da se na ta način ustvari nemški jez proti slovanski poplavi. (Die Sektionsleitung erlässt an die deutschen Alpinisten einen Aufruf, worin sie dieselben zu zahlreichen Beteiligung an

diesem Feier auffordert, damit deutsche Sprache, Sitte und Kultur in diese un prächtigen Landschaftsbildern reiche Gegend getragen und dadurch ein mächtiges Bollwerk gegen den Ansturm slavischer Hochflut geschaffen werde). Boj z nemštvom, z nemškimi prisvajanjem našega ozemlja je bil v planinstvu prav tako ali pa še bolj trdovraten, kakor na drugih popriščih našega narodnega življenja. Potekal je šele tedaj, ko se je naše meščanstvo razraslo, ko so pri nas že delovale ne samo meščanske stranke, marveč že tudi organizirano delavsko gibanje. Marsikakšna postojanka v našem nacionalnem boju za obstanek in afirmacijo je bila že osvojena, ko se je v planinstvu šele zbirala narodna moč za tvegani naskok. — Ta domoljubna vsebina planinstva se veže dalje z domovino-znanstvom in z vsemi moralnimi lastnostmi, ki jih planinstvo terja od človeka, saj človek ni samo tisto, kar je v njegovem umu, marveč še bolj, kar je v srcu in značaju. Požrtvovalnost, tovarištvo za vsako ceno, iznajdljivost, vztrajnost, smisel za lepoto, za sočloveka, za narodo sploh, ali niso to lastnosti, brez katerih si dobrega človeka ne moremo misliti? Te lastnosti so dalje potrebne vsakemu koristnemu članu družbe. Celo gospodarski problemi planinstva s svojimi postojankami in napravami stanovitno opominjajo na družbeno pomembnost planinstva, nujno vzgajajo čut za skupnost, o'bzirnost, družabnost in lepoto.

Mimo drugih problemov, ki jih rešuje in jih ne rešuje PD Celje, je eden od najvažnejših ta, da že skozi 60 let vodi tudi turistično ali, kakor se je reklo nekdanj, tujsko prometno propagando za Zg. Savinjsko dolino. O tem nekaj besed, ker se nam zdi, da je tega po vojni premalo.

V zadnjih dveh letih se v naši državi vedno več govori o tujskem prometu, o turizmu in njegovem gospodarskem pomenu. To ni nič čudnega, saj je Jugoslavija že pred vojno pomenila precej upoštevano turistično območje v Evropi, po osvoboditvi pa, ko se je ta gospodarska panoga nekaj časa zanemarjala, smo razmeroma hitro prišli do spoznanja, da je tujski promet važen za naše socialistično gospodarstvo, posebno v Sloveniji, ki po svojem zgodovinskem razvoju in ambientu že ustreza povprečnemu nivoju evropskega človeka, ostale republike pa ta nivo spričo načela o enakopravnosti lahko v kratkem dosežejo. Slovenci smo potisnjeni med dve turistični velesili, ki držita svoj tujsko prometni ugled po vsem svetu — to sta Avstrija in Italija. Že zaradi te sosesčine, če ne zaradi drugih gospodarskih in političnih okoliščin, smo Slovenci dolžni, da vsa objektivna sredstva za turizem pametno in smotrno izrabimo, saj s tem utrjujemo tudi kulturni in politični pomen naše širše domovine širom po svetu. Eno od turističnih področij, ki smo jih po drugi svetovni vojni popolnoma zanemarili, je Savinjska dolina. Na razpolago imamo statistične podatke o zmogljivosti našega gostinstva na področju Savinjske doline, kolikor spada v šoštanjski okraj. Podatki govore o tem, kako je število prenočišč, kuhinjske kapacitete in ostalih uslug padlo po vojni ponekod na ničlo, v večini krajev pa na 10% predvojne zmogljivosti, pa tudi še nižje. Za drastični zgled naj služi le Logarska dolina, ki je premogla pred vojno 290 postelj, do nedavna pa jih je imela 10. Nič kaj dosti boljše ni v Solčavi, Lučah, Ljubnem, Gornjem gradu, Bočni, Šmartnem, Radmirju, Mozirju, Nazarju in po manjših

Planinski dom v Logarski dolini, odprt 1. maja 1953 Foto Pelikan

vaseh tam okoli. Kmečke domačije, ki so popolnoma na svoj način razmeščene po edinstvenem gorskem svetu, večji del v višini nad 1000 m (česar na Gorenjskem nimamo!), po vojni skoro nimajo več volje, da bi sprejemale tujce, čeprav za to nimajo nič manj objektivnih možnosti kakor pred vojno. Nekaj takih domačij je res bilo požganih in do danes še niso bile obnovljene. Brez ozira na to pa lahko rečemo, da je zmanjkalo v prebivalstvu turističnega duha. Kje je vzrok? V preorientaciji na intenzivno izkoriščanje širših gozdnih področij, ki segajo do višine 1600 do 1800 m? V duhu industrializacije in tehnicizacije, ki je zavel po nekdanj tako idilično konservativni dolini? Ne bi pritrnil ne prvemu ne drugemu. Pa saj lahko govorimo tudi o turistični industrializaciji. Tudi če se je gospodarstvo preusmerilo, v bistvu se značaj prebivalstva doslej še ni izpremenil. Pač pa lahko rečemo, da je zapora doline, opustitev stalnih prometnih zvez in sistematične obnove v ljudeh skoraj zamorila nekdanj tako živi smisel za turistično eksploatacijo edinstvenih naravnih možnosti Zg. Savinjske doline. Katere so te?

Savinjska dolina je idealno torišče za izletniško obliko turizma. Izletniki imajo celo vrsto izletniških točk, ki si jih lahko spotoma ogledajo, se v enem dnevu povzpno z motornimi sredstvi v konec Logarske doline in se istega dne vrnejo v svoje izhodišče, pa bodisi da je to Ljubljana, Maribor, Celje, Rimske Toplice, Dobrna, Laško, Rogaška Slatina. Zanimivosti so: podzemeljske jame med Lučami in Iglo, Igla, presihajoči studenec, Robanov kot, Klobaša, solčavska tisa (stara 500 let), Icmankova planina, Sv. Duh, Logarska dolina, Matkov kot, Škaf, Okrešelj, Rinka itd. Cela vrsta je izletniških točk, ki so od avtomobilske ceste oddaljene 3 ure hoda tja in nazaj, postavimo samo vasico Sv. Duh, ki

ima svoje zaselke v višini od 1050 do 1350 m s krasnim panoramskim pogledom na vse Kamniške Alpe, z mineralno vodo itd.

Savinjska dolina ima široke možnosti za planinsko obliko tujskega prometa. Planinci, ki hodijo v gore kot kulturni ljudje, esteti in prijatelji prvobitne narave, najdejo tu ves register gorske narave od hribovja in sredogorja do strmih tehnično zavarovanih prehodov z znamenito našo tromejo, ki nas spominja na fevdalno partikularizacijo našega narodnega ozemlja: Okrešelj je edinstvena točka, kjer se stikajo tri naše dežele, Kranjska, Štajerska in Koroška — na Savinjskem sedlu (ali Vrh Mrzlega dolu). Planinske postojanke so vse obnovljene, možne so lepo vezane ture od Slovenj Gradca do Jezerskega, od Ljubnega in Luč do Kravca. Kdor tega predela ne predela, mu lahko mirno rečemo, da o gorskem svetu matere Slovenije nima pojma.

Enake možnosti nudi to področje za alpinistično obliko: ne samo v svojem koncu, v okrešeljškem plezalnem vrtcu, saj se od Grofičke vrste najprezentativnejše stene naših Alp, ki nekatere prav nič ne zaostajajo za veličastnimi severnimi zidini Julijcev. Severna stena Ojstrice je stopila v zgodovino slovenskega alpinizma z zgodovinsko Herletovo smerjo, Planjava ima na severu eno najvišjih sten v Alpah, dalje imamo bogato izbiro plezalnih problemov v masivu Rink, v Turski gori, popolnoma zapuščeni Mrzli gori in redko obiskovanem Robanovem kotu. Poleg tega ima to področje sijajne terene za visokogorsko smučanje od Golt do Raduhe, (ki ima tudi alpinistično zanimivo ostenje na severu in severozapadu) in Olševe, od Podvežaka do Petkovih njiv, od Planjave do Poljske in Belske planine ter vse severno pobočje od Skarij do Klemenškove planine. Mladi rodovi alpinistov imajo pred seboj še celo vrsto neizvršenih nalog v vseh treh standardnih alpskih dolinah, ki se cepijo iz Zg. Savinjske doline.

Turistično-klimoterapijska oblika turizma se po vojni sploh ne upošteva. Leta 1945 smo celjski planinci predlagali zgrađitev obširnega sanatorija pri Sv. Duhu pod Olševo. Zamisel ni slaba. Takrat je bila pri roki tudi masa denarja ESZDNJ. Klima je v Savinjskem sredogorju izredno mila. Sv. Duh ima ves dan, poleti in pozimi sonce. Izpeljati vzpenjačo na Klemenčjo ali Strelčevo peč bi ne predstavljalo posebno velikih stroškov. Višinska planinska klima je tu popolnoma drugačna kakor na gorenjski strani. Res je tudi, da je Zg. Savinjska dolina zarezana mnogo globlje med gorske gmote kakor savska. Solčava ima komaj 600 m nadmorske višine, medtem ko ima Kranjska gora čez 800 m.

Oblika počitniškega turizma se je tu po vojni samo toliko obdržala, da je »za seme«. Tam, kjer se je pred vojno trlo letoviščarjev, jih je danes peščica. V Ljubnem in Lučah skoraj nič, v Solčavi nič, v Logarski dolini v vsej sezoni nekaj stotin.

Zg. Savinjska dolina vsem tem oblikam turizma odlično ustreza. Spada po površini med največje slovenske alpske doline in gotovo med najlepše. Znameniti evropski raziskovalci naravnih lepote jo poznajo že nad 100 let, Francoz Ami Boué je pred več kot 100 leti prištel Logarsko dolino med svetovne posebnosti, ki jih najdemo podobne samo v pirenejskem Cirque de Gavarnie. Ima pa spričo ustaljene narave našega pro-

meta, ki sega 100 let nazaj, smolo, da je teže dosegljiva kakor Soška, Kokrska in Bistriška — po njej ni stekla železna kača, čeprav bi imela svoj pomen. Nekaj je krivo temu, da je prelaz v Kokrsko in Belsko dolino višji in težji kakor so razvodni reliefi drugih prelazov, vendar je že po mnogih težjih in višjih prelazih stekla alpska cesta ali železnica. Zg. Savinjska pa je ostala — zagata. Slabo je povezana celo s sosednjo koroško dolino, z mežiško preko Koprivne. Pred vojno so začeli nadelavati pot ob Dupljaku iz Strug v Črno, vendar niso prišli daleč.

Po vojni so se na dveh turističnih konferencah rodili celo megalomanski načrti o železnici skozi Logarsko dolino, o predoru v Kamniško Bistrico itd. Realnejši je načrt o železnici, ki bi povezala Kamnik, Luče ali vsaj Ljubljano s Šoštanjem in Velenjem. Če bi »železna roka industrije« segla vsaj do Ljubnega, potem bi Zg. Savinjska dolina t. j. Logarska dolina od železnice ne bila bolj oddaljena kot Kamniška Bistrica, Jezersko, Savica ali Bovec. Toda to so načrti, za nekatere morda celo sanjarije. Vendar se je treba, če le količkaj čutimo odgovornost za gospodarstvo in kulturno obnovo (ima pa to tudi svojo politično stran in še kakšno!) Zg. Savinjske doline, vprašati, kako zajeti to dolino prometno — tehnično, kajti dejstvo je, da za vso Slovenijo, vključno s Celjem, pomeni ta pokrajinski biser Slovenije nekako arktično pokrajino, ki je zastražena z vsemi mogočimi Cerberji, ne nazadnje s skrajno slabo cesto. Čeprav je to deloma res, je res tudi to, da se vanjo da priti, v njej lepo preživeti svoj nedeljski in letni dopust, da pa se trije okraji, ki vodijo življenje na Savinjskem področju turističnega pomena Zg. Savinjske doline, doslej tega niso dovolj zavedali.

Prometno-tehnična ureditev tega predela bi morala povezati vsa tri največja slovenska središča s to alpsko zagato: z Ljubljano in s Celjem je to že storjeno, treba bi bilo le modernizirati cesto preko Črnicve (od Kamnika do Radmirja) in od St. Petra do Solčave. Modernizacija bi lahko obstajala v površinski obdelavi, kakor je to v navadi do vseh takih rajev na zemlji v sosednji Avstriji. Ali ni sramota za republiko, da je kljub siceršnjemu napredku na vseh življenjskih področjih zanemarjala obnovitev in napredek tega kar precejšnjega kosa svoje zemlje? Pomisliti je treba, da je bila pred vojno dvakrat dnevno avtobusna zveza s Celjem, z Ljubljano enkrat dnevno. (Od 1. maja 1953 je uvedena dnevna zveza s Planinskim domom v Logarski dolini iz Celja.) Oddaljenost Logarske od Ljubljane in od Celja je skoraj enaka (75,77 km). Zveza z Mariborom po Mežiški dolini ima že svojo traso, ki bi jo bilo treba urediti, kar bi šlo brez večjih težav in brez izrednih investicij. Ta zveza bi imela za Maribor, ki se turistično izživlja samo na Pohorju, je pa naše industrijsko najbolj razvito mesto, izreden pomen. Kaj bi taka prometno-tehnična ureditev pomenila za mototurizem!

Druga stvar je ureditev gostinskega omrežja v turističnih krajih. Logarska dolina je tako rekoč brez hotelov, sanatorijev, okrevališč, počitniških domov, vendar bi za prvo silo z adaptacijami bilo hitro nekaj pri roki. Vzpostavljena pa je mreža planinskih domov in planinska hotelska baza v prvi četrtini Logarske doline. K temu bi spadala še urbanistična ureditev Solčave, katere obnova je doslej škandalozno pote-

kala brez smisla za pokrajino, za kulturni nivo naše dežele, brez sleherne perspektive, čeprav je edini turistični činitelj, ki je na tem področju po osvoboditvi živel in delal (PD Celje) na te stvari večkrat ustno in pismeno opozarjal.

Tretja naloga, ki čaka turistične delavce v tej dolini, pa je izdaja priročnega vodnika, ki bi obsegal geografski in orografski opis z vsemi turističnimi privlačnimi momenti in z vsemi turističnimi obvestili. To bi bila celo ena prvih nalog, ki bi se ji moral kdo posvetiti po naročilu ali iz lastnega nagiba. Vsi trije okraji (njihove Gostinske in Trgovske zbornice, Turistična društva) bi morali pristopiti k delu sistematično, kajti pribiti je treba še enkrat, da se je doslej o tem samo govorilo, mislilo pa prav malo, delalo pa skoraj nič.

Reči je treba, da tudi obnova planinske organizacije po osvoboditvi ni bila lahko delo. Ljudska revolucija je terjala nove organizacijske oblike in novo vsebino dela. V načelu je bilo to še dokaj hitro storjeno, toda društvu je okupator izpodkopal vso gospodarsko osnovo, saj sta ostali celi samo dve postojanki, t. j. Korošica in Okrešelj; obe sta bili skoraj do kraja oplenjeni, Okrešelj pa je, nekdanj najbolj obiskana postojanka, stal sredi obmejnega zapornega pasu. Odpadle so postojanke, ki jih je nekdanj oskrbovala Savinjska podružnica: Celjska koča, Mrzlica. Pogorele so tri bazne postojanke v Logarski dolini in Mozirska koča na Golteh. Celjska planinska organizacija je stala leta 1945 tako rekoč brez postojank pred ogromnim delom: kako vzpostaviti športno-alpinistično, planinsko-turistično, smučarsko in kulturno dejavnost planinstva; kako zgraditi osnovno mrežo planinskih postojank; kako popeljati delovnega človeka iz celjskega bazena v enega najlepših predelov našega gorskega sveta.

Okvirno lahko rečemo, da se je v glavnem v sedmih letih to naredilo. Danes ima PD Celje šest postojank, ki skupno premorejo 350 postelj. S tem je PD Celje najmočnejši turistični podjetnik na področju Savinjske doline. Gospodarska dejavnost je dala našemu planinstvu temelj, na katerem se bodo lahko razvijale vse vrednote planinstva.

Zato je prav, če merodajni činitelji podpirajo razvoj planinstva in to njegovo športno, alpinistično, planinsko-turistično, smučarsko, foto-amatersko, gospodarsko in kulturno-znanstveno dejavnost, saj vsa, kolikor je je, skuša v delovnem ljudstvu vzbuditi življenjsko radost in optimistično ljubezen do socialistične Jugoslavije. Lahko rečemo, da je celjska planinska organizacija po osvoboditvi pri marsikaterem forumu naletela na razumevanje in podporo. Na prvem mestu imenujemo PZS, ki je naše težave vedno razumela in nas podpirala moralno in materialno. Tudi za naprej pričakujemo, da bo svoj vpliv zastavila za cilje našega društva, ki je med 76 njenimi člani zelo samosvoje, saj po svoji dejavnosti zajema dolino, sredogorje in visokogorje; ima svoje oporišče ob avtomobilski cesti v Logarski in ima najvišje ležečo, vse leto odprto postojanko Dom na Korošici; od srca svojega planinskega območja je oddaljeno nič manj kakor 75 km, torej več kakor katero koli drugo društvo, pa še s to razliko, da je treba to razdaljo, skoraj enako cestni zvezi Ljubljana—Celje, premagati po cesti, ki so jo v 7 letih do kraja razme-

sarili težki gozdni kamioni, da ima torej celjski planinec največje režijske stroške, ko vzdržuje zvezo s svojimi postojankami; nadaljnja značilnost celjskega društva je, da po sili razmer izpolnjujemo tudi naloge popolnoma turističnega značaja. Ta turistična vsebina našega društva bi se marsikomu utegnila zdeti sumljiva, pravega planinstva nevredna. V resnici pa je usoda hotela skozi 60 let, da je planinska organizacija reševala tudi docela turistične naloge: l. 1895 je intenzivno sodelovala pri gradnji ceste v Solčavo — prej je Solčava gravitirala v Železno kaplo — l. 1925 je društvo ne samo organiziralo, marveč tudi materialno omogočalo gradnjo ceste od Solčave v Logarsko dolino, z gradnjo planinskega doma l. 1931 pa močno razširilo tujsko-prometno kapaciteto Logarske doline za prehodne goste, predvsem planince; po drugi svetovni vojni je, ker ni moglo zaradi obmejnih predpisov pristopiti k obnovi doma, sprejelo naše še bolj oddaljene in planinstvu heterogene naloge, kot je avtobusni promet. Isto hi povedali na naslov *Gostinske zbornice*, ki je prevzela del kompetenc bivše Uprave za t. g. Zdaj n. pr. je Solčava začela graditi hotel v središču vasi, najbrž brez ozira na širokopotezen urbanistični načrt. Kakor pozdravljamo temelje za prvi turistični objekt po vojni v Zg. Savinjski dolini, se nam zdi, da bi ga bilo treba graditi obenem z organsko obnovo vse vasi. Na razumevanje smo naleteli tudi v *Trgovinski zbornici* in v *Smučarski zvezi Slovenije*.

Da bi podkrepili ta apel, naj shematično navedemo bodoče manjše in večje naloge, pred katerimi društvo stoji, ne zato, da bi se šopirili, marveč zato, da same izpričajo svojo širšo pomembnost za vso Savinjsko dolino, da torej prav nič ne diše po lokalnem patriotizmu.

Bodoče bližnje naloge: Dograditev smučarske dependanse na Golteh (odprta bo konec avgusta); obnova Doma na Korošici in na Okrešlju; dograditev planinske baze v Logarski: dependanse, weekend hiše v Logarski; bazen; elektrifikacija Mozirske kočice in vodovod; smučarska vzpenjača na Medvedjaku.

Bodoče akcije, ki so v zvezi s turizmom: Načrtna obnova nekdanjih turističnih točk: Ljubno, Luče, Solčava, Mozirje; modernizacija alpskih cest Celje—Logarski kot, Kamnik—Radmirje; vzpostavitve dnevnih zvez Logarske z Ljubljano; ureditev hudournikov v Logarski dolini.

Vsaka od teh nalog je taka, da bi morala biti jutri izvršena. Seveda ne bo in mi tudi tega ne pričakujemo. Napak pa bi bilo, ne bili bi poštteni udje naše družbe, če bi za uresničenje teh nalog ne delali z vsemi svojimi močmi. Gre končno za osnovno življenjsko organizacijo tega prelepega kosa naše zemlje, kajti les ni edini gospodarski vir tega področja in že letos je izvoz trikrat manjši kakor v prejšnjih letih. Sosednja Avstrija je v lanskem letu dobila največ deviz v državni proračun iz turizma, a v turizmu, t. j. v avtoceste, vzpenjače, elektrifikacije itd. je tudi največ investirala. Ta perspektiva — turistična — mora spričo naravnih pogojev živeti tudi v naših ljudeh.

Naj bo 60 letnica našega društva samo nova pobuda za nadaljnje delo!

Urednik